

Kısmi Dışlanmanın Eşcinsel Erkeklerin Psikolojik İhtiyaçlar ve Duygulanımları Üzerindeki Etkilerinin İç-Dış Grup Bağlamında İncelenmesi

Çağla Kasapoğlu¹
Bağımsız Araştırmacı

İbrahim Mert Teközel²
Ege Üniversitesi

Özet

Bu araştırma, dezavantajlı grup üyelerinin dışlanma esnasında aldıkları sosyal desteğin etkisinin, desteğin iç gruptan mı yoksa avantajlı dış gruptan mı geldiğine bağlı olarak değişip değişmediğini incelemektedir. Dışlanma değişimlemesi, Sanal Top Oyunu aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Deneyde kendisini eşcinsel olarak tanımlayan 120 erkek katılımcıdan, yazılım tarafından kontrol edilen iki karakterle (avatar) oyunu oynamaları istenmiştir. Her katılımcı, 3 (katılım durumu: kısmi dışlanma, dışlanma, dahil olma) x 2 (avatarların grup kategorisi: iç grup [eşcinsel erkek], dış grup [heteroseksüel erkek]) faktöriyel tasarımındaki altı deney koşulundan birine seçkisiz olarak atanmıştır. Oyunun ardından, temel psikolojik ihtiyaçların tatmin düzeyleri İhtiyaç Tehdidi Ölçeği; duygulanım ise Sanal Top Ölçeği ile ölçülmüştür. Veriler MANOVA ve takip eden ANOVA'larla analiz edilmiştir. Bulgular, yalnızca iç grup üyelerinden alınan sosyal desteğin bazı psikolojik ihtiyaçlar (benlik değeri, anlamlı varoluş, kontrol ihtiyacı) ve duygulanımı (olumlu ve olumsuz duygulanım) dışlanmanın olumsuz etkilerine karşı koruduğunu; dış grup üyelerinden gelen desteğin ise bu koruyucu etkiyi sağlayamadığını ortaya koymuştur. Ayrıca, iç grup üyesi iki avatar tarafından tamamen dışlanmanın, dış grup üyesi iki avatar tarafından dışlanmaya kıyasla (benlik değeri ihtiyacı ve olumsuz duygulanım açısından) daha olumsuz sonuçlar doğurduğu görülmüştür. Buna karşılık, iç grup ve dış grup tarafından dahil edilmenin etkileri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Sonuç olarak, bu çalışma sosyal desteğin iç grup üyelerinden geldiğinde dışlanmanın olumsuz etkilerine karşı koruyucu olduğunu göstermiş; dezavantajlı grupların dışlanma ile dahil olma deneyimlerinin, etkileşimde bulundukları kişilerin sosyal kimliğine bağlı olarak değişebileceğini göstermiştir.

Anahtar kelimeler: Kısmi dışlanma, ait olma, benlik değeri, sanal top oyunu, sosyal içerme, sosyal destek

Abstract

This study explores whether the effectiveness of social support during an acute episode of ostracism depends on whether the support originates from ingroup or advantaged outgroup members. Using the Cyberball paradigm, 120 self-identified gay men interacted with two computer-controlled avatars and were randomly assigned to one of six conditions in a 3 (exclusion status: partial exclusion, total exclusion, inclusion) x 2 (avatar group membership: ingroup [gay men] vs. outgroup [heterosexual men]) factorial design. After the game, satisfaction of fundamental psychological needs was assessed with the Need-Threat Scale, and affect was measured with the Cyberball Scale. Multivariate analysis of variance (MANOVA) followed by single-factor ANOVAs revealed that support from ingroup members buffered the negative impact of exclusion on self-esteem, meaningful existence, control, and both positive and negative affect, whereas support from outgroup members failed to do so. Exclusion by two ingroup avatars produced worse scores on self-esteem and negative affect than exclusion by two outgroup avatars, while inclusion by ingroup versus outgroup avatars did not differ significantly. Overall, the findings suggest that for an essential identity such as sexual orientation, social support protects against the harms of social exclusion only when it is delivered by members of one's own group for disadvantaged groups.

Keywords: Partial exclusion, belonging, self-esteem, cyberball, social inclusion, social support

Kısmi Dışlanmanın Eşçinsel Erkeklerin Psikolojik İhtiyaçlar ve Duygulanımları Üzerindeki Etkilerinin İç-Dış Grup Bağlamında İncelenmesi

Bireylerin hem maddi kaynaklara erişimi hem de sosyal ihtiyaçlarını karşılayabilmesi, bir gruba ait olabilmeleriyle mümkündür (Jansen vd., 2014; Williams vd., 2005). Bu nedenle, bireyin grup dışında bırakılması anlamına gelen sosyal dışlanma, temel psikolojik ihtiyaçları tehdit eden bir durumdur ve bu olgu, Williams'ın (2007) ihtiyaç tehdidi modeli ile kuramsal bir çerçeveye oturtulmuştur. Modele göre dışlanma; ait olma, benlik değeri, anlamlı varoluş ve kontrol olmak üzere dört temel ihtiyacı tehdit eder. Ait olma ihtiyacı, gruba kabulün ortadan kalkmasıyla (Bernstein vd., 2010; Hay vd., 2023); benlik değeri, değersizlik algısıyla (Crocker ve Major, 1989; Williams, 2007); anlamlı varoluş, yok sayılma hissiyle (Williams, 2007); kontrol ihtiyacı ise çevre üzerindeki kontrolü yitirme hissiyle tehdit edilir (Ruggiero ve Taylor, 1997; Williams, 2009). Bu tehditlerin, olumsuz duygulanımı artırarak psikolojik esenliği zayıflatmış gösterilmiştir (Leary, 2001; Williams, 2009).

Dışlama ve İçerme Kaynaklarının Grup Üyeliğinin Etkisi

Dışlanmanın birey üzerindeki etkilerinin, dışlayan kişilerin sosyal kimliklerine bağlı olarak değişebileceği fikri dikkate değer olmakla birlikte alanyazında sınırlı biçimde tartışılmış bir konudur. Bu bağlamda, iç gruba mensup kişilerce dışlanmanın, dış gruba mensup kişilerce dışlanmaya kıyasla daha olumsuz bir deneyim olduğu yönünde bulgulara rastlanabilir (Bernstein vd., 2010; O'Brien, Major ve Simon, 2012; Rajchert vd., 2018). Ancak, dışlanmaya verilen tepkilerin, dışlama kaynağının grup üyeliğine göre farklılaşmayacağını ileri süren çalışmalar da mevcuttur (Gonsalkorale ve Williams, 2007; Williams, Cheung ve Choi, 2000; Zadro vd., 2004). Bernstein ve diğerleri (2010) ise iç ya da dış grup üyelerinin uyguladığı dışlamaya göre verilen tepkiler arasında fark göstermeyen çalışmaları, katılımcılar açısından önemsiz (*nonessential*) grup kimliklerini (ör. sigara içme durumu) temel almaları nedeniyle eleştirmiştir.

Kişinin etkileşimde bulunduğu bireylerin grup kimlikleri, yalnızca sosyal dışlanma deneyiminin değil, aynı zamanda sosyal içerilmenin de psikolojik etkilerini şekillendirebilir. Daha açık bir ifadeyle, kişinin kendi grubundan gelen kabul, daha derin bir anlam taşıyor olabilir. Bu durumu açıklamak üzere sosyal kimlik kuramı (Tajfel ve Turner, 1986) ve aidiyet kuramı (Baumeister ve Leary, 1995), bireylerin grupları içindeki içerilme deneyimlerinin aidiyet ile onaylanma ihtiyaçlarını güçlü biçimde beslediğini vurgular. Fiske'ye göre (2004), insanın ortak bir anlam üretme, hayatı üzerinde kontrolünün olduğuna inanma, kendini gerçekleştirme

ve diğerlerine güven duyma gibi temel sosyal güdülleri ancak grup içi etkileşimlerde doyurulabilir. Bernstein ve diğerleri (2010) ise özcülük (*essentialism*) yaklaşımını öne sürerek yürüttükleri araştırmalarında, bireyin kendisi için daha önemli gördüğü bir gruba kabul edilmesinin, görece önemsiz sayılan gruplardan gelen kabulden daha olumlu algılandığını ortaya koymuştur. Aynı çalışmada, kişinin kendi etnik grubuna mensup bireyler tarafından dışlanmasının sosyal dışlanmanın acısını artırdığı gibi, sosyal içerilmenin olumlu etkisini güçlendirdiği de bulgulanmıştır.

Sosyal Desteğin Dışlanmaya Karşı Koruyucu Rolü

Gerçek yaşamda dışlanma, çoğunlukla salt "dışlanma" biçiminde değil; içerme ve dışlanma deneyimlerinin eş zamanlı olarak örüldüğü karmaşık etkileşimler şeklinde ortaya çıkar (Banki, 2012). Buna karşın alanyazının büyük bölümü, yalnızca dışlanmanın sonuçlarına odaklanmaktadır. Gerçek yaşamdaki deneyimlere benzer olarak dışlanma ve içermenin laboratuvar ortamında tekrarlanması, kısmi dışlanma (*partial ostracism*) paradigmatlarıyla mümkün olmuştur. Ancak dışlanmakta olan bireye eşlik eden ya da onu etkileşime aktif şekilde dahil eden kişilerin, bir başka deyişle sosyal desteğin etkilerine yönelik bulgular farklılık göstermektedir. Nitekim bazı çalışmalar, sosyal desteğe rağmen dışlanmanın olumsuz etkilerinin sürdüğünü göstermiştir (Chernyak ve Zayas, 2010; DeWall vd., 2009; Williams, 2009). Öte yandan, başka araştırmalar sosyal desteğin koruyucu bir işlev üstlenebileceğini öne sürmektedir (Dewald-Kaufmann vd., 2021; Morese vd., 2019; Sandstrom vd., 2017). Böylelikle, sosyal desteğin etkililiğini belirleyen faktörün grup üyeliği olup olmayacağına dair bir soru ortaya çıkmaktadır.

Dezavantajlı Gruplar Bağlamında Grup Üyeliği ve Sosyal Desteğin Etkisi

Algılanan ayrımcılığın birey üzerindeki etkilerini değerlendirirken, yalnızca dışlama veya içerme kaynağının grup üyeliği ve sunduğu destek değil, bireyin ait olduğu grubun toplumsal yapı içindeki konumu da belirleyici bir unsur olarak öne çıkmaktadır (örn. Ruggiero vd., 1997; Schmitt ve Branscombe, 2002). Deneyisel çalışmalarında, O'Brien ve diğerleri (2012) Latin Amerikalıların, iç grup mensubu kişilerce reddedildiklerinde, aynı koşuldaki beyazlara kıyasla daha fazla ihanete uğramış hissettiklerini bildirmiştir. Bolling ve diğerleri (2012), kendi grubu içinde dışlanmanın kadın ve erkek katılımcılarda, dış grup tarafından dışlanmaya göre daha güçlü nörolojik tepkiler oluşturduğunu; Hayman ve

diğerleri (2015) ise kendi grubu içinde dışlanmanın, obez siyah Amerikalı kadınlarda dış grup tarafından dışlanmaya kıyasla daha fazla psikolojik zorlanmaya yol açtığını bulgulamışlardır. Böylelikle, alanyazındaki az sayıdaki çalışma, sıklıkla dışlanmaya maruz kalan grupların üyeleri için, iç grup mensubu kişiler tarafından uygulanan dışlamanın, dış grup mensuplarının gerçekleştiren dışlamaya kıyasla daha can yakıcı bir deneyim olabileceğini öne sürmektedir. Bu durum, bir açıklamaya göre, bireyin dış gruptan gelen dışlanmayı önyargı veya ayrımcılık olarak yorumlayabilmesine karşın, iç gruptan gelen dışlanmayı anlamlandırmakta zorlanmasından kaynaklanmaktadır (Crocker vd., 1991). Diğer araştırmacılara göre ise, toplumda sıkça dışlanan grupların üyeleri kendi iç gruplarından bekledikleri iç grup kayırmacılığı (*ingroup favoritism*; Tajfel ve Turner, 1986) karşılanmadığında ya da dışlanma karşısında sığınmaya çalıştıkları grup kimliklerinin, grup içi dışlanma yoluyla tehdit edilmesi durumunda, bu deneyimi daha yoğun ve olumsuz yaşamaktadırlar (Goodwin vd., 2010; Schmitt vd., 2002). Bu görüşlerin dezavantajlı grup üyeleriyle yeterince test edilememiş olması ise alanyazında önemli bir boşluk oluşturmıştır.

Sosyal desteğin dezavantajlı grup üyeleri için koruyucu etkisi ise düşük ekonomik düzeyden gençler (Yu vd., 2021) ve engelli bireyler (Önal vd., 2024) gibi örneklerle ortaya konulmuştur. Buna karşın, ani dışlanma deneyimleri esnasında sosyal desteğin etkisini inceleyen çalışmaların çoğu, kadınlardan oluşan örneklerle sınırlı kalmış ve destek, genellikle aktif bir dahil etmeden ziyade eşlik etme biçiminde sağlanmıştır (örn. Morese vd., 2019; Ruggiero vd., 1997). Özetle, sosyal desteğin koruyucu etkisi konusunda genel bir uzlaşı bulunsa da anlık kısmi dışlanma deneylerinin çoğunda ya aktif bir şekilde dahil eden bir kişinin yer almadığı ya da daha önce de belirtildiği gibi, gerçek bir dezavantajlılık durumunun dikkate alınmadığı dikkat çekmektedir. Sosyal desteğin, dezavantajlı grup bireylerinin anlık bir dışlanma deneyimi üzerindeki etkisinin yeterince araştırılmamış olması alanyazındaki bir diğer boşluk olarak göze çarpmaktadır.

Mevcut Araştırmanın Amacı ve Varsayımları

Yukarıda özetlenen alanyazın ışığında, mevcut çalışmanın amacı, Türkiye’de sıklıkla dışlanmaya maruz bırakılan bir grubun üyeleri olan eşcinsel erkekler (Göçmen ve Yılmaz, 2017; Öztürk, 2011) için dışlanma esnasında destek sağlayan kişinin iç/dış grup üyesi olmasının temel psikolojik ihtiyaçlar ve duygulanım üzerindeki etkilerini deneysel olarak değerlendirmektir.

Katılımcı grubunun seçilmesinde, eşcinsel bireylerin hem toplumdaki heteronormatif yapıya uymayan

bir cinsel yönelime sahip olmaları hem de geleneksel erkeklik normlarını ihlal etmeleri gerekçesiyle dışlanmaya sıkça maruz bırakıldıkları bir dezavantajlı konumda yer almaları (Hequembourg ve Brallier, 2009) etkili olmuştur. Eşcinsel erkeklerin Türkiye’de eğitim, iş yaşamı ve sağlık hizmetleri gibi birçok alanda dışlandıkları sayısal verilerle de gösterilmiştir (Göçmen ve Yılmaz, 2017; Öztürk, 2011). Dolayısıyla kendini eşcinsel erkek olarak tanımlayan bireyler için iç grup - dış grup ayrımının daha belirgin olacağı varsayılmıştır.

Bu amaçla, katılımcılar, Sanal Top Oyunu vasıtasıyla iç grup (eşcinsel erkekler) ve dış grup (heteroseksüel erkekler) mensubu avatarlar tarafından kısmi dışlanma, dışlanma veya dahil olma koşullarına maruz bırakılmışlardır. Deney sonrasında katılımcıların dört temel ihtiyacı ve duygulanımları değerlendirilmiştir.

Bu çalışmanın ilk varsayımı şudur: Ani bir dışlanma esnasında verilen sosyal desteğin koruyucu etkisi, sosyal desteğin yalnızca iç grup üyelerinden geldiği koşullarda ortaya çıkacaktır (Hipotez 1, 2 ve 3). Her ne kadar bazı yazarlar (örn. Chernyak ve Zayas, 2010; Williams, 2009), kısmi dışlanmanın etkisiz olduğunu, diğer bir deyişle tam olarak dışlanmaya benzer psikolojik etkiler dışında bir etki yaratmadığını ileri sürmüştü de bu çalışmalar, Bernstein ve diğerlerinin (2010) eleştirdiği üzere, dışlayan veya dahil eden kişinin hangi gruba ait olduğunu dikkate almamıştır. Oysa kısmi dışlanma koşulunda, özellikle dezavantajlı gruplara mensup bireylerin kendi iç gruplarından gelen sosyal desteğe daha duyarlı olmaları beklenebilir. Dolayısıyla, kısmi dışlanmanın eşcinsel erkeklerden oluşan katılımcılar tarafından algılanacağı; hatta iç grup üyelerinden gelen desteğin bu grubun temel psikolojik ihtiyaçları açısından koruyucu olacağı varsayılmıştır.

Sosyal desteğin koruyucu etkisini deneysel olarak test edebilmek için, Chernyak ve Zayas’ın (2010) çalışmalarında da benimsedikleri şekilde, kısmi dışlanma koşulu hem dahil olma hem de tam dışlanma koşulu ile karşılaştırılmıştır. Zira kısmi dışlanma koşulunun, dahil olma koşuluna benzer sonuçlar üretmesi durumunda sosyal desteğin olumsuz etkileri hafiflettiği; tam dışlanmaya daha yakın sonuçlar vermesi halinde ise bu desteğin yetersiz kaldığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Bu nedenle, ilk varsayım (Hipotez 1 ve 2), sosyal desteğin etkisini doğru ve anlamlı bir şekilde değerlendirebilmek için, bu üç koşulun hem iç grup hem de dış grup bağlamında karşılaştırılmasına dayanmaktadır.

Bu teorik çerçeve doğrultusunda ve sosyal desteğe ilişkin hipotezleri destekleyici olarak iki varsayım daha ortaya konmuştur (Hipotez 3 ve 4). Bu varsayımlara göre, bireyin iç grubuna mensup avatarlar tarafından oyuna dahil edilmesi, dış gruba mensup avatarlar tara-

findan dahil edilmesine kıyasla psikolojik ihtiyaçları ve duygulanımı daha olumlu etkileyen bir deneyim olarak değerlendirilecektir. Benzer şekilde, bireyin iç grubuna mensup avatarlar tarafından dışlanması ise, dış gruba mensup avatarların uyguladığı dışlamaya kıyasla psikolojik ihtiyaçları ve duygulanımı daha olumsuz etkileyen bir deneyim olarak değerlendirilecektir. Çalışmanın odağında olmayan koşullara ilişkin analizler ise yalnızca keşfedici nitelikte ele alınmıştır.

Böylelikle çalışmada test edilen hipotezler aşağıdaki gibidir:

Hipotez 1. İç gruba mensup avatarlar tarafından oyunda kısmi olarak dışlanan katılımcıların, yine iç gruba mensup avatarlar tarafından oyunda dahil edilen katılımcılarla karşılaştırıldığında ait olma (H1a), benlik değeri (H1b), anlamlı varoluş (H1c) ve kontrol (H1d) ihtiyaçlarının tatmin düzeyleri ile olumlu (H1e) ve olumsuz (H1f) duygulanım düzeylerinde anlamlı bir fark göstermeyecekleri; ancak tam dışlanma koşulundaki katılımcılarla karşılaştırıldığında bu ölçeklerde anlamlı fark göstereceği öngörülmektedir.

Hipotez 2. Dış grup üyeleriyle etkileşimde, iç grup bağlamında öngörülen koruyucu örüntünün gözlenmeyeceği varsayılmaktadır. Bu doğrultuda, dış gruba mensup avatarlar tarafından oyunda kısmi olarak dışlanan katılımcıların, dış gruba mensup avatarlar tarafından oyunda dahil edilen katılımcılarla karşılaştırıldığında ait olma (H2a), benlik değeri (H2b), anlamlı varoluş (H2c), kontrol (H2d) ihtiyaçları ile olumlu (H2e) ve olumsuz (H2f) duygulanım düzeylerinde anlamlı fark gösterecekleri; ancak tam dışlanma koşulundaki katılımcılarla karşılaştırıldığında bu ölçeklerde benzer sonuçlar elde edecekleri öngörülmektedir.

Hipotez 3. Tam dışlanma koşulunda, iç gruba mensup avatarlar tarafından oyundan dışlanan katılımcıların; dış gruba mensup avatarlar tarafından dışlanan katılımcılara kıyasla ait olma (H3a), benlik değeri (H3b), anlamlı varoluş (H3c) ve kontrol (H3d) ihtiyaçlarının tatmin düzeyleri ile olumlu duygulanım (H3e) düzeylerinin daha düşük, olumsuz duygulanım (H3f) düzeylerinin ise daha yüksek olacağı öngörülmektedir.

Hipotez 4. İç gruba mensup avatarlar tarafından oyunda dahil edilen katılımcıların, dış gruba mensup avatarlar tarafından dahil edilen katılımcılara kıyasla ait olma (H4a), benlik değeri (H4b), anlamlı varoluş (H4c), kontrol (H4d) ihtiyaçlarının tatmin düzeyleri ile olumlu duygulanım (H4e) düzeylerinin daha yüksek; olumsuz duygulanım (H4f) düzeylerinin ise daha düşük olacağı öngörülmektedir.

Yöntem

Örneklem

Türkiye LGBTİ Derneği'nin sosyal medya duyuruları aracılığıyla ve kartopu örnekleme tekniği kullanılarak, 18-42 yaş aralığında (Ort = 24.54; SS = 6.06) toplam 120 eşcinsel erkek katılımcıya ulaşılmıştır. Örneklem büyüklüğünü belirlemek amacıyla, G*Power 3.1 yazılımı (Faul vd., 2007) kullanılarak güç analizi gerçekleştirilmiştir. Cohen'in kılavuzunda (Cohen, 1988) önerilen orta düzeyde etki büyüklüğüne ($f^2 = .15$), %95 güven aralığında ve %80 güç ile ulaşmak için 60 katılımcının yeterli olduğu görülmüştür.

Katılım için eşcinsel erkek olma kriteri açıkça duyurulmuş, deney öncesinde sunulan aydınlatılmış onam formu ile çalışmanın cinsel yönelimin etkisini test ettiğine dair açık bilgilendirme yapılmış, ayrıca deney ekranında katılımcıların beyan ettikleri isimlerinin yanında yer alan "eşcinsel" etiketi ile bir görsel ipucu sunulmuştur. Cinsel yönelimin doğrudan sorulmamasının nedeni, gizliliğin korunması ve olası kaygının önlenmesidir.

Veri Toplama Araçları

Sanal Top Oyunu

Laboratuvar ortamında sosyal dışlanmayı kontrolü biçimde canlandırmak için, alanyazında güvenilirliği kanıtlanmış olan Sanal Top Oyunu (*Cyberball*; Williams, Cheung ve Choi, 2000) paradigması tercih edilmiştir (örn. Chernyak ve Zayas, 2010; Dewald-Kaufmann vd., 2021). Üç oyunculu bu oyunda katılımcılar, ekranda isimleriyle birlikte açıkça "eşcinsel" ya da "heteroseksüel" etiketi görünen iki avatar ile top paylaşımına dayalı bir bilgisayar oyununda yer almaktadır. Bu iki avatar gerçekte yazılım tarafından kontrol edilmektedir. Toplamda yapılan pas sayısı oyuncuların seçimlerine göre küçük farklılıklar gösterebilmekle birlikte, her oyunda yaklaşık 30 pas gerçekleşmektedir.

Katılım düzeyleri şu şekilde yapılandırılmıştır:

- **Kısmi dışlanma:** Bir avatar katılımcıya sadece bir kez pas atar; diğeri paslarını eşit dağıtır.
- **Tam dışlanma:** Top yalnızca başlangıçta iki kez katılımcıya atılır, sonra hiç gönderilmez.
- **Dahil olma:** Üç oyuncu topu eşit sıklıkta paylaşır.

İhtiyaç Tehdidi Ölçeği

Van Beest ve Williams (2006) tarafından geliştirilen ölçek (Need-Threat Scale) ile ait olma, benlik değeri, anlamlı varoluş ve kontrol ihtiyaçları beşer maddelik alt ölçeklerle değerlendirilmiştir. Katılımcılar, ait olma ihtiyacını değerlendirmek amacıyla "Grubun bir parçası gibi hissettim", benlik değeri için "Diğer oyuncular kadar değerli olduğumu düşündüm", anlamlı varoluş için "Oyun sırasında varlığımın anlamsız olduğunu düşündüm" ve

kontrol ihtiyacı için “Oyunun gidişatını etkileyebileceğimi düşündüm” ve benzeri ifadeleri puanlamışlardır. Tüm maddeler, 1 = “Kesinlikle katılmıyorum” ile 7 = “Tamamen katılıyorum” aralığında değerlendirilmiştir. Ölçeğin genel iç tutarlılık katsayısı .92’dir. Ölçeğin Türkçeye uyarlaması Aydın ve diğerleri (2013) tarafından yapılmış olup, alt ölçeklerin güvenirlik katsayıları sırasıyla .91, .86, .84 ve .88 olarak rapor edilmiştir. Bu çalışmada ise aynı katsayılar .93, .81, .89 ve .91 şeklindedir.

Değişimleme Kontrolü Soruları

Katılımcıların deneye katıldıkları dışlanma koşulunun farkında olup olmadıklarını belirlemek amacıyla, aldıkları pas oranlarına dair tahminleri değerlendirilmiştir. Tüm koşullarda deneye katılanlara, “Sizce oyunda topun size atılma yüzdesi kaçtır?” sorusu yöneltilmiştir. Kısmi dışlanma koşulunda yer alan katılımcılara, ek olarak, her bir avatarın (Hakan ve Can) toplam paslarının yüzde kaçını kendilerine yönlendirdiğine dair tahminleri sorulmuştur.

Sanal Top Ölçeği

Deney kurgusunun inandırıcılığını artırmak ve katılımcıların deney sonrasındaki duygusal tepkilerini değerlendirmek amacıyla, Yavuz ve diğerlerinin (2008) Türkçeye uyarladıkları Sanal Top Ölçeği’nden (Williams vd., 2000) yararlanılmıştır. Ölçeğin ilk dört maddesi, oyunun görsel dikkat gereksinimini sorgulayan kısa ifadelerden oluşur ve yalnızca deneye gerçekçilik katmak amacıyla eklenmiş dolgu sorulardır. Bu maddeler ölçme amacıyla geliştirilmedikleri için analizlere dahil edilmemiştir.

Deney sonrası duygulanımı değerlendirmek amacıyla ise ölçeğin olumlu ve olumsuz duygulanımı ölçen kısa formu kullanılmıştır. Bu kapsamda, katılımcılar ‘mutlu’, ‘üzüntülü’, ‘öfkeli’ ve ‘keyifli’ sıfatlarını 1 ve 7 arasında puanlayarak değerlendirmişlerdir. Ölçeğin Türkçe uyarlamasında olumlu duygulara ilişkin maddelerin iç tutarlılık katsayısı .90, olumsuz duygulara ilişkin maddelerin ise .79 olarak bildirilmiştir (Yavuz vd., 2008). Bu çalışmada olumlu duygu maddeleri arasındaki korelasyon $r = .83$ ve olumsuz duygu maddeleri arasındaki korelasyon $r = .88$ olarak bulunmuştur.

Demografik Bilgi Formu

Demografik bilgi formu aracılığıyla katılımcıların isim, yaş ve iletişim bilgileri alınmıştır.

İşlem

Ege Üniversitesi Etik Kurulu onayının alınmasının ardından başlatılan deneysel oturumlar Ege Üniversitesi Sosyal Psikoloji Laboratuvarı’nda yürütülmüştür.

Katılımcılar, çalışmanın amacı, yöntemleri ve katılım koşulları hakkında detaylı bilgi içeren onam formlarını imzaladıktan sonra deneysel süreçte dahil edilmiştir. Katılımcılara çalışmanın asıl amacı açıkça belirtilmemiş, bunun yerine “Cinsel yönelimleri birbirinden farklı bireylerin zihinsel canlandırma yetilerini karşılaştırmaya yönelik bir araştırma” yürütüldüğü bilgisi verilmiştir. Bu kurgusal senaryo yazılı metinden sözlü olarak aktarılmış, kısa sorular vasıtasıyla anlaşıldığından emin olunmuştur. Katılımcıların seçkisiz şekilde oyuna giriş yapan “eşcinsel” veya “heteroseksüel” oyuncularla oynayacakları, diğer oyuncuların da katılımcının cinsel yönelimini görebileceği belirtilmiştir. Dolayısıyla katılımcıların gerçek kişilerle oyunu oynayacaklarına inanmaları amaçlanmıştır. Aydın ve diğerlerinin (2013) önerisi doğrultusunda, oyunu yüz yüze oynuyormuş gibi zihinde canlandırmaları istenmiştir.

“Diğer oyuncular bağlanıyor...” ifadesiyle çevrimiçi etkileşim izlenimi verildikten sonra Sanal Top Oyunu başlatılmıştır. Katılımcılar oyun koşullarına seçkisiz olarak atanmışlardır. Oyun sona erdikten sonra katılımcılar, önce İhtiyaç Tehdidi Ölçeği’ni, ardından değişimleme (manipülasyon) kontrolü sorularını, Sanal Top Ölçeği’ni ve en son demografik bilgi formunu sırasıyla yanıtlamışlardır. Tüm uygulama süreci ortalama olarak yarım saat sürmüştür.

Çalışmanın asıl amacının diğer katılımcılarla paylaşılması olasılığı göz önünde bulundurularak, ayrıntılı bilgilendirme anında yapılmamış; bunun yerine, katılımcılara e-posta yoluyla bilgilendirme sağlanmıştır. Her katılımcıya süreç sonunda küçük bir teşekkür hediyesi (20 TL değerinde) sunulmuştur.

Değişkenlerin dağılımlarının katılımcı sayısı, normallik, doğrusallık ve örneklem varyanslarının homojenliği sayıtlarının çok değişkenli istatistik analizi için uygunluğu açısından kontrol edilmesinin ardından istatistiksel analize geçilmiştir. Tüm analizler için IBM SPSS 20 istatistik programı kullanılmıştır.

Bulgular

Değişimleme Kontrolüne İlişkin Bulgular

Psikolojik dışlanma değişkeninin değişimlenme başarısını değerlendirebilmek amacıyla katılımcılara ilk olarak oyunda aldıkları pas oranına dair tahminleri sorulmuştur. Elde edilen veri, 3 (katılım durumu: kısmi dışlanma, dışlanma, dahil olma) x 2 (avatarların grup kategorisi: iç grup [eşcinsel erkek], dış grup [heteroseksüel erkek]) faktöriyel desen çerçevesinde iki yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanarak çözümlenmiştir. Analiz sonuçları, katılım durumunun ana etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir, $F(2,114) = 63.36, p <$

Tablo 1. Temel Psikolojik İhtiyaç Alt Ölçek Puanlarının Deney Koşullarına Göre Dağılımı

	Deney Koşulları					
	İç Grup ile Oyun Oynama			Dış Grup ile Oyun Oynama		
	Kısmi Dışlanma Ort. (SS)	Dışlanma Ort. (SS)	Dahil Olma Ort. (SS)	Kısmi Dışlanma Ort. (SS)	Dışlanma Ort. (SS)	Dahil Olma Ort. (SS)
Ait Olma	4.98 (1.55)	1.27 (.41)	5.95 (.82)	3.63 (1.48)	1.90 (.87)	5.43 (1.09)
Benlik Değeri	5.44 (1.30)	2.29 (.78)	5.20 (.74)	3.31 (1.36)	3.14 (.85)	5.65 (.74)
Anlamlı Varoluş	4.74 (1.68)	1.60 (.66)	5.21 (.84)	3.81 (1.55)	2.02 (.76)	5.07 (1.32)
Kontrol	5.10 (1.36)	1.66 (.86)	5.65 (.48)	3.38 (1.55)	2.30 (1.19)	5.40 (.95)

Not: Daha yüksek puanlar, ihtiyacın daha fazla tatmin edildiğini göstermektedir.

.001, $\eta^2 = .53$. Avatarların grup kategorisinin ana etkisi anlamlı değildir, $F(1,114) = 2.24$, $p = .137$, $\eta^2 = .02$. Katılım durumu ile avatarların grup kategorisinin ortak etkisi anlamlıdır, $F(2,114) = 3.30$, $p = .04$, $\eta^2 = .06$.

Varyansların eşitliği varsayımının karşılanmadığı Levene testiyle tespit edildiğinden ($F = 14.87$, $p < .001$), çoklu karşılaştırmalar Games-Howell testi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Sonuçlara göre, kısmi dışlanma koşulundaki katılımcılar, aldıkları pas oranına ilişkin tahminlerinde (Ort. = 22.95, $SS = 18.30$), dahil olma grubundaki katılımcılara kıyasla (Ort. = 48.65, $SS = 20.51$) anlamlı düzeyde daha düşük bir oran bildirmişlerdir ($p < .001$, $d = -1.32$). Öte yandan, aynı katılımcıların tahminleri, tam dışlanma grubundaki katılımcıların tahminlerine göre (Ort. = 8.65, $SS = 7.82$) anlamlı düzeyde daha yüksektir ($p < .001$, $d = 1.02$). Böylelikle, kısmi dışlanma koşulunda katılımcıların, dahil olma koşulundaki katılımcılara göre daha az, tam dışlanma koşulundaki katılımcılara göre ise daha fazla top aldıklarını algıladıkları bulunmuştur.

Katılım durumu ile avatarların grup kategorisinin etkileşim etkisini daha ayrıntılı incelemek amacıyla her katılım düzeyinde grup farkları değerlendirilmiştir. Yalnızca dahil olma koşulunda fark görülmüş; iç grup üyeleriyle oyunu oynayan katılımcıların aldıkları pas oranına dair tahminlerinin (Ort. = 55.50, $SS = 20.45$), dış grup üyeleriyle oyunu oynayan katılımcılara kıyasla (Ort. = 41.80, $SS = 18.61$) daha yüksek olduğu bulunmuştur, $t(38) = 2.22$, $p = .03$, $d = .70$. Bu bulgu, iç gruba mensup avatarlar tarafından dahil edilmenin, dış gruba mensup avatarlar tarafından dahil edilmeye göre daha güçlü bir “dahil olma hissi” oluşturduğunu düşündürmektedir. Diğer koşullarda bir fark görülmemiştir (tüm $p > .05$).

Değişimleme başarısını değerlendirmek amacıyla, kısmi dışlanma koşulundaki katılımcılardan her bir avatardan aldıkları pas oranını tahmin etmeleri istenmiştir. Katılımcılar, dahil eden avatardan gelen top oranını (Ort.

= 37.18, $SS = 22.60$), dışlayan avatardan gelen top oranına kıyasla (Ort. = 11.38, $SS = 14.35$) anlamlı derecede yüksek bildirmiştir, $t(39) = 6.40$, $p < .001$, $d = 1.36$. Bu durum, deneysel manipülasyonun başarılı olduğunu göstermektedir. Avatarlardan alınan pas oranına dair detaylı analizler Ek'te sunulmuştur.

Temel Psikolojik İhtiyaçlara İlişkin Bulgular

Katılım durumu ile avatarların grup kategorisinin dört temel psikolojik ihtiyaç üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla yapılan çok değişkenli varyans analizi (MANOVA), dışlanma ana etkisinin anlamlı olduğunu (Pillai's Trace = .77, $F(8, 224) = 17.72$, $p < .001$, $\eta^2 = .39$), avatarların grup kategorisinin ana etkisinin ise anlamlı olmadığını (Pillai's Trace = .05, $F(4, 111) = 1.56$, $p = .19$, $\eta^2 = .05$) göstermiştir. Öte yandan, katılım durumu ile avatarların grup kategorisinin ortak etkisi anlamlıdır, Pillai's Trace = .38, $F(8, 224) = 6.66$, $p < .001$, $\eta^2 = .19$.

Katılım durumu, ait olma ($F(2, 114) = 141.48$, $p < .001$, $\eta^2 = .71$), benlik değeri ($F(2, 114) = 74.75$, $p < .001$, $\eta^2 = .57$), anlamlı varoluş ($F(2, 114) = 82.12$, $p < .001$, $\eta^2 = .59$) ve kontrol ($F(2, 114) = 102.10$, $p < .001$, $\eta^2 = .64$) ihtiyaçlarının tatmin olma düzeyi üzerinde anlamlı etkiler ortaya koymuştur. Bonferroni düzeltmesi uygulanarak yapılan gruplar arası karşılaştırmalar, kısmi dışlanmanın tüm psikolojik ihtiyaçlar açısından tam dışlanmadan daha yüksek, dahil olmadan ise daha düşük düzeyde ihtiyaç tatmini sağladığını ortaya koymuştur (tüm $p < .05$). Bu sonuç, dışlanma değişimlemesinin etkili biçimde işlediğine dair ek bir kanıt olarak değerlendirilebilir. Tüm koşullara ilişkin temel psikolojik ihtiyaçlara ait değerler Tablo 1'de sunulmuştur.

MANOVA'nın anlamlı ortak etkiyi işaret etmesi üzerine, her bir alt ölçek için yapılan tekil varyans analizleri tüm ihtiyaçlar için etkileşim etkisinin anlamlı olduğunu göstermiştir. Bu değerler daha ayrıntılı olarak ait

olma için $F(2, 114) = 8.02, p < .001, \eta^2 = .12$; benlik değeri için $F(2, 114) = 26.17, p < .001, \eta^2 = .31$; anlamlı varoluş için $F(2, 114) = 3.18, p = .04, \eta^2 = .05$ ve kontrol ihtiyacı için $F(2, 114) = 11.26, p < .001, \eta^2 = .16$ şeklindedir. Katılım durumu ve avatarların grup kategorisi ortak etkisinden doğan farkları irdelemek üzere Basit Etkiler Analizi uygulanmıştır (Kirk, 2012). Gruplar arası karşılaştırmalar aşağıda sunulmuştur.

Ait olma ihtiyacı açısından, iç grup bağlamında kısmi dışlanma, dahil olma koşuluna göre anlamlı düzeyde daha düşük ($p = .02$), tam dışlanmaya kıyasla anlamlı derecede daha yüksek tatmin sağlamıştır ($p < .001$). Benzer şekilde, dış grup bağlamında da dışlanma koşulları arasında aynı örüntü gözlenmiştir (tüm $p < .001$).

Benlik değeri ihtiyacı açısından, iç grup bağlamında kısmi dışlanma ile dahil olma koşulları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > .05$); ancak kısmi dışlanma, tam dışlanma koşulundan anlamlı biçimde daha yüksek benlik değeri tatmini sağlamıştır ($p < .001$). Dış grup bağlamında ise kısmi dışlanma, dahil olma koşulundan anlamlı biçimde daha düşük tatmine neden olmuştur ($p < .001$); ancak kısmi dışlanma ile tam dışlanma arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p > .05$).

Anlamlı varoluş ihtiyacı açısından, iç grup bağlamında kısmi dışlanma ile dahil olma koşulları arasında anlamlı bir fark görülmemiştir ($p > .05$); ancak kısmi dışlanma, tam dışlanma koşulundan anlamlı derecede daha yüksek tatmin sağlamıştır ($p < .001$). Dış grup bağlamında ise kısmi dışlanma koşulu, dahil olma koşulundan daha düşük düzeyde tatmin edici iken ($p = .004$), tam dışlanma koşulundan daha yüksek düzeyde tatmin edici bulunmuştur ($p < .001$).

Kontrol ihtiyacı açısından, iç grup bağlamında kısmi dışlanma ile dahil olma koşulları arasında anlamlı fark gözlenmemiştir ($p > .05$). Ancak kısmi dışlanma, tam dışlanma koşuluna kıyasla anlamlı olarak daha yüksek kontrol ihtiyacı tatmini sağlamıştır ($p < .001$). Dış grup bağlamında ise kısmi dışlanma koşulu dahil olmadan daha düşük ($p < .001$), tam dışlanma koşulundan daha yüksek tatmin sağlamıştır ($p = .009$).

Sonuç olarak, iç grup bağlamında benlik değeri, anlamlı varoluş ve kontrol ihtiyaçları açısından, dahil olma ile kısmi dışlanma koşulu arasında anlamlı bir fark bulunmamış; ancak hem dahil olma hem de kısmi dışlanma koşullarında, tam dışlanma koşuluna kıyasla daha yüksek ihtiyaç tatmini sağlanmıştır. Bu bulgular, iç grup üyelerince uygulanan kısmi dışlanmanın -dolayısıyla sosyal desteğin- söz konusu psikolojik ihtiyaçlar üzerinde koruyucu bir etkisi olduğunu göstermekte ve çalışmanın H1b, H1c ve H1d hipotezlerini desteklemektedir. Buna ek olarak, dış grup üyeleriyle yaşanan kısmi dışlanma koşulunda aynı koruyucu etkinin gözlenmeyeceği-

ni öngören ikinci hipotez grubundan yalnızca benlik değeriyle ilgili olan H2b hipotezi desteklenmiştir.

Dışlanma ve dahil olma koşulları temelinde yapılan karşılaştırmalarda, iç grup üyelerince dışlanan katılımcılar ile dış grup üyelerince dışlanan katılımcıların yalnızca benlik değeri ihtiyacı açısından anlamlı biçimde farklılaştığı görülmüştür. Daha ayrıntılı olarak, iç gruba mensup avatarlar tarafından tamamen dışlanan katılımcılar, dış gruba mensup avatarlar tarafından tamamen dışlanana kıyasla daha düşük düzeyde benlik değeri ihtiyacı tatmini bildirmiştir ($p = .008$). Diğer taraftan, dahil olma koşulunda, iç ve dış grup üyelerince dahil edilen katılımcılar arasında hiçbir temel psikolojik ihtiyaç boyutunda anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir (tüm $p > .05$).

Bu bulgular doğrultusunda, temel psikolojik ihtiyaçlar açısından çalışmanın üçüncü ve dördüncü hipotez gruplarındaki varsayımlardan yalnızca H3b hipotezi desteklenmiştir. Daha ayrıntılı olarak, iç grup üyelerince dışlanmak, dış grup üyelerince dışlanmaya kıyasla benlik değeri ihtiyacı açısından daha olumsuz olmuş; ancak diğer ihtiyaçlar açısından bir farklılığa neden olmamıştır. Öte yandan, dahil olma koşulundaki katılımcıların iç ya da dış grup üyeleri tarafından dahil edilmelerinin temel psikolojik ihtiyaçlar üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığı da gözlemlenmiştir.

Duygulanıma İlişkin Bulgular

Katılım durumu ile avatarların grup kategorisinin olumlu ve olumsuz duygulanım üzerindeki etkilerine ilişkin MANOVA analizi, dışlanma ana etkisinin anlamlı olduğunu göstermiştir, Pillai's Trace = .58, $F(4, 228) = 23.18, p < .001, \eta^2 = .29$. Buna karşılık, avatarların grup kategorisinin ana etkisi anlamlı değildir, Pillai's Trace = .008, $F(2, 113) = .44, p = .64, \eta^2 = .008$. Katılım durumu ve avatarların grup kategorisinin etkileşim etkisi ise anlamlıdır, Pillai's Trace = .13, $F(4, 228) = 4.05, p = .003, \eta^2 = .07$.

Dışlanma koşullarının etkilerini daha ayrıntılı incelemek üzere yapılan tekil varyans analizleri, hem olumlu duygulanım ($F(2, 114) = 41.90, p < .001, \eta^2 = .42$) hem de olumsuz duygulanım ($F(2, 114) = 91.51, p < .001, \eta^2 = .39$) üzerinde anlamlı etki ortaya koymuştur. Bonferroni düzeltmesiyle gerçekleştirilen ikili karşılaştırmalar, kısmi dışlanmanın tam dışlanmaya kıyasla daha yüksek ($p < .001$), dahil olmaya kıyasla ise daha düşük düzeyde olumlu duygulanıma yol açtığını göstermektedir ($p < .001$). Bu bulgular, dışlanma değişimlemesinin etkili biçimde işlediğine dair ek bir kanıt olarak değerlendirilebilir. Ayrıntılı bulgular Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Duygulanım Alt Ölçek Puanlarının Deney Koşullarına Göre Dağılımı

	Deney Koşulları					
	İç Grup ile Oyun Oynama			Dış Grup ile Oyun Oynama		
	Kısmi Dışlanma Ort. (SS)	Dışlanma Ort. (SS)	Dahil Olma Ort. (SS)	Kısmi Dışlanma Ort. (SS)	Dışlanma Ort. (SS)	Dahil Olma Ort. (SS)
Olumlu Duygulanım	4.40 (1.84)	1.72 (1.02)	4.90 (1.72)	3.32 (1.51)	2.60 (1.66)	5.55 (1.04)
Olumsuz Duygulanım	3.25 (1.39)	5.25 (1.67)	2.07 (1.59)	4.20 (1.97)	4.22 (1.73)	1.45 (.89)

Her bir duygulanım türü için yapılan çift yönlü ANOVA, hem olumlu ($F(2, 114) = 5.06, p = .008, \eta^2 = .08$) hem de olumsuz duygulanım ($F(2, 114) = 4.37, p = .01, \eta^2 = .07$) için anlamlı ortak etki ortaya koymuştur. Ortak etkiden doğan farkları irdelemek üzere Basit Etkiler Analizi uygulanmıştır (Kirk, 2012). Gruplar arası karşılaştırmalar şu şekildedir:

Olumlu duygulanım açısından, iç grup bağlamında kısmi dışlanma, dahil olma ile benzer düzeyde olumlu duygulanıma neden olmuştur ($p > .05$). Ancak, kısmi dışlanma koşulundaki katılımcılar, tam dışlanma koşuluna kıyasla anlamlı biçimde daha yüksek olumlu duygulanım puanları bildirmişlerdir ($p < .001$). Öte yandan, dış grup bağlamında kısmi dışlanma, dahil olma koşuluna göre daha düşük düzeyde ($p < .001$); tam dışlanma koşuluna ise benzer düzeyde olumlu duygulanıma yol açmıştır ($p > .05$).

Olumsuz duygulanım açısından, iç grup bağlamında kısmi dışlanma, dahil olma ile benzer düzeyde olumsuz duygulanım yaratmıştır ($p > .05$). Ancak, kısmi dışlanma koşulundaki katılımcılar, tam dışlanma koşuluna kıyasla anlamlı biçimde daha düşük olumsuz duygulanım puanları bildirmiştir ($p < .001$). Dış grup bağlamında ise kısmi dışlanma, dahil olma koşuluna kıyasla daha yüksek ($p < .001$); tam dışlanma koşulu ile ise benzer düzeyde olumsuz duygulanıma yol açmıştır ($p > .05$).

Sonuç olarak, iç gruba mensup avatarlar tarafından uygulanan kısmi dışlanma ile dahil olma koşulları arasında anlamlı bir fark görülmemiş olması, olumlu ve olumsuz duygulanım açısından iç grup üyesi tarafından verilen sosyal desteğin koruyucu bir etki yarattığını göstermekte ve çalışmanın H1e ve H1f hipotezlerini desteklemektedir. Aynı zamanda, bu örüntünün dış grup üyesiyle gözlenmeyeceğini varsayan H2e ve H2f hipotezleri de bulgularla desteklenmiştir.

Dışlanma ve dahil olma koşulları temelinde yapılan karşılaştırmalarda, iç grup tarafından dışlanan katılımcılar ile dış grup tarafından dışlanan katılımcıların yalnızca olumsuz duygulanım düzeyleri açısından anlamlı biçimde farklılaştığı görülmüştür. Daha ayrıntılı olarak, iç grup üyelerince dışlanan katılımcılar, dış grup

üyelerince dışlananlara kıyasla daha yüksek düzeyde olumsuz duygulanım bildirmiştir ($p = .04$). Dahil olma koşulunda ise iç grup ya da dış grup tarafından dahil edilen katılımcılar arasında ne olumlu ne de olumsuz duygulanım açısından anlamlı bir fark saptanmıştır (tüm $p > .05$). Bu bulgular doğrultusunda, üçüncü ve dördüncü hipotez gruplarındaki varsayımlardan yalnızca H3f (iç grup tarafından dışlanmanın, dış grup tarafından dışlanmaya kıyasla daha yoğun olumsuz duygulanıma yol açacağı yönündeki) hipotez desteklenmiştir.

Tüm bulgular bir arada değerlendirildiğinde, çalışmada desteklenen hipotezler şu şekildedir: H1b, H1c, H1d, H1e, H1f, H2b, H2e, H2f ve H3f.

Tartışma

Bu çalışmada, eşcinsel erkeklerden oluşan katılımcı grubunun üç farklı sosyal etkileşim biçiminde (kısmi dışlanma, dışlanma, dahil olma) iç grup veya dış grup üyeleriyle yaşadıkları deneyimlerin etkileri deneysel olarak incelenmiştir.

Elde edilen bulgulara göre, kısmi dışlanma koşulunda iç grup üyesinden alınan sosyal destek, bazı psikolojik ihtiyaçlar (benlik değeri, anlamlı varoluş ve kontrol ihtiyaçları) ve duygulanım (olumlu ve olumsuz duygulanım) açısından dışlanmanın olumsuz etkilerine karşı koruyucu bir rol üstlenmiştir. Buna karşılık, dış grup üyesinden gelen desteğin aynı koruyucu etkiyi sağlayamadığı; hatta benlik değeri ihtiyacı ve duygulanım açısından, sosyal destek hiç yokmuş gibi, her iki avatar tarafından da dışlanılıyormuşçasına düşük bir ihtiyaç tatmini yaşandığı görülmüştür. Neticede, çalışmanın kısmi dışlanma koşuluna ilişkin hipotezlerden H1b, H1c, H1d, H1e, H1f, H2b, H2e, H2f desteklenmiştir.

Bulgular ayrıca, iç grup üyelerince tamamen dışlanmanın, benlik değeri ihtiyacı ve olumsuz duygulanım açısından, dış grup üyelerince dışlanmaya kıyasla daha olumsuz sonuçlara yol açtığını ortaya koymuştur. Buna karşılık, bireyin kendi grubu ile dış grup üyeleri tarafından dahil edilmesi arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. Neticede dışlanma ve dahil olma koşullarına ilişkin

hipotezlerden sadece H3f desteklenmiştir.

Bu çalışmanın tüm bulguları birlikte ele alındığında, kısmi dışlanma sırasında alınan sosyal desteğin kimden geldiği önemli bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Buna karşın, kısmi dışlanma paradigmasını kullanan önceki az sayıdaki çalışmada ya grup üyeliği değişkeni göz ardı edilmiş ya da sosyal desteğin etkisini açıklayan mekanizmalar netleştirilememiştir (örn. Sandstrom vd., 2017; Williams vd., 2000). Özcülük kuramı (Bernstein vd., 2010) ise kişi için önem arz eden grupların üyeleri tarafından dahil edilmenin etkililiğini vurgulamıştır. İç grup üyesinden gelen desteğin koruyucu rolünü gösteren bulgu ile özcülük kuramı bir arada değerlendirildiğinde, cinsel yönelim gibi kişinin hayatını geniş ölçüde etkileyen bir grup aidiyeti söz konusu olduğunda, bireylerin sosyal destek kaynağı olarak dış grup üyelerinden ziyade iç grup üyelerinin davranışlarına daha fazla odaklanabilecekleri çıkarımı yapılabilir.

Çalışmamızdaki en dikkat çekici bulgulardan biri, iç grup tarafından dahil edilmenin dış grup tarafından dahil edilmeye kıyasla daha tatmin edici olacağı yönündeki beklentimizin karşılanmamasıdır. Bununla birlikte, değişimleme kontrolü analizleri göstermiştir ki, iç grup üyelerince dahil edilen katılımcılar, dış grup üyelerince dahil edilenlere göre anlamlı düzeyde daha fazla pas aldıklarını belirtmiştir. Bu durum, iç grup üyeleriyle etkileşim sırasında algısal olarak daha güçlü bir dahil olma hissi oluştuğuna işaret etmektedir. Bu algısal farka rağmen, ihtiyaç ve duygulanım açısından anlamlı bir fark bulunmaması, algılanan dahil olmanın bu çıktılara doğrudan yansımadığını ortaya koymaktadır.

Bu bulgu, Allport'un (1954) gruplararası temas hipotezini akla getirmektedir. Allport, gruplar arasındaki temasın önyargıyı azaltabileceğini öne sürmüştür. Bu bağlamda, eşcinsel bireylerin dış grup üyeleriyle (heteroseksüel bireylerle) olan zorunlu ve sürekli temasının, dış grup tarafından dahil edilmeyi iç grupla benzer bir tatmin düzeyine getirmiş olabileceği öne sürülebilir. Irksal azınlıkların aksine, eşcinsel bireyler dış grup üyeleriyle hem aileleri içinde hem de profesyonel ve sosyal çevrelerinde sürekli etkileşim içindedir. Oysaki ırksal azınlıklar, dış grupla iç içe yaşamak zorunda olmayabilir, hatta sınırlı sosyal temas kurdukları bir ayrışma (segregasyon) içinde dahi yaşıyor olabilirler. Bu fark, avantajlı dış grup tarafından kabul edilmenin önemini eşcinseller ve diğer azınlıklar için farklılaştırmış olabilir. Dolayısıyla, sadece ırksal azınlık üyesi katılımcılara odaklanmış olan ve iç grup tarafından dahil edilmenin daha olumlu deneyimleneceğini öne süren alanyazına dayanan bulguların, cinsel azınlıkların deneyimlerini içerecek şekilde genellenmesi gerektiği sonucuna ulaşılabilir.

Nitekim segregasyonun önüne geçildiğinde ve

temas artırıldığında ırksal grupların da temas vasıtasıyla önyargılarının azaldığına dair bulgular mevcuttur. Örneğin, Works (1961) entegre konutlarda yaşayan Siyah kiracıların, ayrılmış konutlarda yaşayanlara göre Beyazlara karşı daha az önyargı sergilediğini göstermiştir. Bu durum, gruplararası temasın azınlık gruplar üzerinde çoğunluk gruba karşı önyargıyı azaltarak daha olumlu duygular beslemelerine neden olduğunu ortaya koymaktadır. Tropp ve Pettigrew (2005) tarafından yapılan bir meta-analiz de bu fikri doğrulamış ve temasın, çoğunluk gruplara kıyasla daha az olsa da azınlık gruplarda da ırksal ve etnik önyargıyı azalttığını belirtmiştir. Benzer şekilde, Page-Gould ve diğerleri (2008) de Latinlerin Beyazlarla temas kurmasının, onlara karşı duydukları kaygıyı hafiflettiğini ve olumlu duygusal tepkileri artırdığını bildirmişlerdir.

Dolayısıyla, çalışmamızdaki eşcinsel bireylerin dış grupla sıkça etkileşimde bulunması, heteroseksüel avatarlar tarafından dahil edilme deneyiminin, iç grup tarafından dahil edilme deneyimi kadar olumlu ve önemli bir hale gelmesine katkıda bulunmuş olabilir. Nitekim Shelton ve Richeson (2005) bir çalışmalarında, ABD'deki Siyahlar ve Beyazların her ikisinin de aslında dış-grupla daha fazla temas isteği taşıdığını ama her iki tarafın da karşı tarafın temas isteğini tam anlayamadığını veya doğru yorumlayamadığını, bu durumun da gruplar arası yakınlığı engelleyici bir faktör olduğunu iddia etmişlerdir. Diğer bir deyişle, dış-grup tarafından gösterilen apaçık bir kabul veya temas sinyali aslında karşı grubun önyargılarının azalmasında sanıldığından daha önemli olabilir. Bu durum, gruplararası etkileşimlerde beklenen olumsuz tepkilerin, olumlu temas deneyimi ile yerini olumlu sonuçlara bırakabileceğini vurgulamaktadır.

Dahil olma koşulunda görülmeyen iç/dış grup farkının, tehdit düzeyinin daha yüksek olduğu kısmi dışlanma ve tam dışlanma koşullarında görülmüş olması da tabloya eklendiğinde sosyal desteğin etkilerinin içinde bulunulan bağlama bağlı olduğu ortaya çıkmaktadır.

Dahil olma koşulunda iç grup-dış grup etkisi görülmemiş olsa da dışlanma koşulunda (yalnızca benlik değeri ihtiyacı ve olumsuz duygulanım açısından) gözlenen iç grup-dış grup farkı dikkate değerdir. Bu bulgu, sosyal kimlik kuramının öngördüğü üzere, bireyin kendi grubundan beklediği iç grup kayırmacılığının boşa çıkmasıyla dışlanmayı daha yıpratıcı deneyimleyeceği savıyla (Tajfel ve Turner, 1986) ve iç gruptan gelen dışlanmanın, "benliği koruyan gruba sığınma" olanağını ortadan kaldırarak benlik değerini zedeleyeceğini ileri süren çalışmalarla da tutarlıdır (örn. Goodwin vd., 2010; Schmitt vd., 2002). Ancak benlik değeri ve olumsuz duygulanım dışındaki değişkenler açısından iç grup-dış grup farkı görülmemiş olması da dezavantajlı grupların

dışlanma deneyimlerine yönelik ek bir içgörü sağlıyor olabilir. Her ne kadar bu bulgu bazı araştırma bulgularıyla paralellik gösterse de (örn. Mendes vd., 2008; Williams ve Sommer, 1997), çoğu değişken açısından iç grup-dış grup farkının görülmemesinin olası bir açıklaması, tıpkı dahil olma koşulunda olduğu gibi, eşcinsel erkekler açısından bazı ihtiyaçların tatmini üzerinde dış grubun etkisinin daha belirleyici hale gelmesi olabilir. Bu varsayımı destekler nitelikteki bir bulguya Yang ve diğerlerinin (2017) çalışmasında da rastlanmaktadır. Söz konusu araştırmada, kendi grubu içinde dışlanmanın ve dış grup tarafından dışlanmanın farklı ihtiyaçları tehdit ettiği öne sürülmüş; ilkinde ilişkisel ihtiyaçların, ikincisinde ise yeterlik ihtiyacının daha güçlü biçimde tehdit edildiği bulgulanmıştır. Dolayısıyla, özellikle dezavantajlı gruplarda, destek ya da dışlanmanın hangi gruptan geldiğine bağlı olarak farklı psikolojik ihtiyaçların farklı biçimlerde etkileneceği düşünülebilir.

Bu araştırmanın temel gerekçesi, dezavantajlı grupların kısmi dışlanma anında sergiledikleri tepkileri ve bu tepkilerin şiddetini biçimlendiren etmenleri inceleyen çalışmaların literatürde eksik kalmasıdır. Bu boşluğu doldurmayı amaçlayan çalışmanın güçlü yanları: oldukça önemli (essential) bir grup üyeliğinin (cinsel yönelim) değerlendirmeye alınmış olması ve kullanılan paradigmanın etkili bir model sunmasıdır.

Çalışma, güçlü yanları kadar, bulguları yorumlarken dikkatli olmayı gerektirecek bazı sınırlılıklara da sahiptir. Öncelikle bu çalışmada, araştırma tasarımının karmaşıklığını sınırlamak ve gizliliğin ihlaline yönelik kaygı yaratmamak adına katılımcıların aidiyet grubuyla özdeşim düzeyleri ölçülmemiş, sadece rapor ettikleri cinsel yönelimleri üzerinden belirli bir gruba mensup olarak varsayılmışlardır. Gelecekte yapılacak çalışmalarda bu faktörün ele alınması, bulguların yorumlanmasını zenginleştirebilir. İkinci olarak, katılımcıların avatarların iç ya da dış grup üyesi olduğunu fark edip etmediklerine ilişkin istatistiksel bir kontrol yapılmamıştır. Yani katılımcıların deneye birlikte katıldıkları oyuncuların cinsel yönelimini açıkça görebilecekleri etiketler kullanılmış olsa da bu etiketlerin farkında olup olmadıklarına dair kontrol yapılmamıştır. Pilot deneyler sonrası alınan geribildirimler cinsel yönelimin anlaşılmadığına dair hiçbir şüphe oluşturmamıştı ve ayrıca kontrol sorusu sorulmasına gerek duyulmamıştır. Ancak izleyen çalışmalarda bu hususun da gözetilmesi faydalı olacaktır. Çalışmanın üçüncü sınırlılığı, davranışsal tepkilerin ele alınmamış olmasıdır. Bu tür ölçümler farklı bir metodolojik yaklaşım gerektirdiğinden çalışmaya dahil edilmemiştir. Gelecekte yazarlar, bu çalışmanın sunduğu içgörülerini temel alarak, dışlanma karşısında verilen fizyolojik ve davranışsal ölçümleri de değerlendirebilir ve

böylece konuya daha geniş bir bakış açısı kazandırabilir. Ayrıca, araştırma bulgularının sınanabilmesi amacıyla yalnızca dışlanma değil, reddedilme temelli paradigmalarda da kullanılması faydalı olacaktır. Örneğin, Twenge ve diğerlerinin (2001) geliştirdiği yalnız yaşam tahmini paradigması ile Nezlek ve diğerlerinin (1997) kullandığı tanışma paradigması bu kapsamda değerlendirilebilir.

Son olarak, çalışmanın temel amacı dışlanma ya da içerilmeye yönelik atıfları incelemek olmadığından, katılımcılara gerçek kişiler zannettikleri avatarların davranışlarının altında yatan nedenlere dair tahminleri sorulmamıştır. Gelecekte, kişisel, durumsal ya da grup temelli atıfları merkeze alan çalışmalar, bu çalışmada elde edilen bulguların geçerliliğini sınavabilir.

Önerilen yaklaşımlara ek olarak, tepkilerin cinsel yönelim grupları arasında nasıl değiştiğini ortaya koymak amacıyla gelecekte heteroseksüel katılımcıların da dahil edildiği karşılaştırmalı araştırma desenlerinin kullanılması alana değerli katkılar sunacaktır.

Kaynaklar

- Allport, G. W. (1954). *The nature of prejudice*. Addison-Wesley.
- Aydın, O., Şahin, D., Yavuz Güzel, H., Abayhan, Y., Kaya, A. G. & Ceylan, S. (2013). Ait olma ihtiyacının ve haberdar olmanın psikolojik dışlanmaya gösterilen tepkiler üzerindeki etkileri. *Türk Psikoloji Dergisi*, 28(72), 21-31.
- Banki, S. (2012). *How much or how many? Partial ostracism and its consequences*. (Yayımlanmamış doktora tezi). University of Toronto, Toronto, Canada.
- Baumeister, R. F., Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, 117, 497-529. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.117.3.497>
- Bernstein, M. J., Sacco, D. F., Young, S. G., Hugenberg, K. & Cook, E. (2010). Being "in" with the in-crowd: The effects of social exclusion and inclusion are enhanced by the perceived essentialism of ingroups and outgroups. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 36(8), 999-1009. <https://doi.org/10.1177/0146167210376059>
- Bolling, D. Z., Pelphey, K. A., & Vander Wyk, B. C. (2012). Differential brain responses to social exclusion by one's own versus opposite-gender peers. *Social Neuroscience*, 7(4), 331-346. <https://doi.org/10.1080/17470919.2011.623181>.
- Chernyak, N. & Zayas, V. (2010). Being excluded by one means being excluded by all: Perceiving exclusion from inclusive others during one-person social exclusion. *Journal of Experimental Social Psychology*, 46, 582-585. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2010.01.004>
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2. baskı). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Crocker, J. & Major, B. (1989). Social stigma and self-esteem: The self-protective properties of stigma. *Psychological Review*, 96, 608-630. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.60.2.218>
- Crocker, J., Voelkl, K., Testa, M. & Major, B. (1991). Social stigma: The affective consequences of attributional ambiguity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60(2), 218-228. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.60.2.218>
- Dewald-Kaufmann, J. F., Wüstenberg, T., Barton, B. B., Goerigk, S., Reinhard, M. A., Musil, R., Werle, J., Falkai, P., Jobst, A., & Padberg, F. (2021). Dynamics of the immediate behavioral response to partial social exclusion. *Scientific reports*, 11(1), 1853. <https://doi.org/10.1038/s41598-020-80039-0>
- DeWall, C. N., Maner, J. K. & Rouby, D. A. (2009). Social exclusion and early-stage interpersonal perception: Selective attention to signs of acceptance. *Journal of Personality and Social Psychology*, 96(4), 729-741. <https://doi.org/10.1037/a0014634>
- Faul, F., Erdfelder, E., Lang, A. G., & Buchner, A. (2007). G*Power 3: A flexible statistical power analysis program for the social, behavioral, and biomedical sciences. *Behavior Research Methods*, 39(2), 175-191. doi:10.3758/BF03193146
- Fiske, S. T. (2004). Social beings: A core motives approach to social psychology. New York: Wiley.
- Gonsalkorale, K., Williams, K. D. (2007). The KKK won't let me play: Ostracism even by a despised outgroup hurts. *European Journal of Social Psychology*, 37, 1176-1186. <https://doi.org/10.1002/ejsp.392>
- Goodwin, S. A., Williams, K. D., Carter-Sowell, A. R. (2010). The psychological sting of stigma: The costs of attributing ostracism to racism. *Journal of Experimental Social Psychology*, 46, 612-618. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2010.02.002>
- Göçmen, İ., & Yılmaz, V. (2017). Exploring Perceived Discrimination Among LGBT Individuals in Turkey in Education, Employment, and Health Care: Results of an Online Survey. *Journal of homosexuality*, 64(8), 1052-1068. <https://doi.org/10.1080/00918369.2016.1236598>
- Hay, D. E., Bleicher, S., Azoulay, R., Kivity, Y., & Gilboa-Schechtman, E. (2023). Affective and cognitive impact of social overinclusion: a meta-analytic review of cyberball studies. *Cognition and Emotion*, 37(3), 412-429. <https://doi.org/10.1080/02699931.2022.2163619>
- Hayman Jr., L. W., McIntyre, R. B., & Abbey, A. (2015). The bad taste of social ostracism: The effects of exclusion on the eating behaviors of African American women. *Psychology and Health*, 30(5), 518-533. doi:10.1080/08870446.2014.983923
- Hequembourg, A. L., & Brallier, S. A. (2009). An Exploration of Sexual Minority Stress Across the Lines of Gender and Sexual Identity. *Journal of Homosexuality*, 56(3), 273-298. <https://doi.org/10.1080/00918360902728517>
- Jansen, W. S., Otten, S., Van Der Zee, K. I. & Jans, L. (2014). Inclusion: Conceptualization and measurement *European Journal of Social Psychology*, 44(4), 370-385. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2011>
- Kirk, R. E. (2012). *Experimental design: Procedures for the behavioral sciences*. SAGE Publications.

- Leary, M.R. (2001). *Interpersonal rejection*. Oxford University Press, USA
- Mendes, W. B., Major, B., McCoy, S. & Blascovich, J. (2008). How attributional ambiguity shapes physiological and emotional responses to social rejection and acceptance. *Journal of Personality and Social Psychology*, 94(2), 278–291. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.94.2.278>
- Morese, R., Lamm, C., Bosco, F. M., Valentini, M. C., & Silani, G. (2019). Social support modulates the neural correlates underlying social exclusion. *Social cognitive and affective neuroscience*, 14(6), 633–643. <https://doi.org/10.1093/scan/nsz033>
- Nezlek, J. B., Kowalski, R. M., Leary, M. R., Blevins, T., & Holgate, S. (1997). Personality moderators of reactions to interpersonal rejection: Depression and trait self-esteem. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 23(12), 1235–1244. <https://doi.org/10.1177/01461672972312001>
- O'Brien, L. T., Major, B. & Simon, S. (2012). Why did you choose that person over me? Ingroup rejection and attributions to discrimination. *Journal of Experimental Social Psychology*, 48, 1225–1233. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2012.04.007>
- Önal, Ö, Güblü, M., Akyol, M.H., Kişioğlu, A.N., & Uskun, E. (2024). The impact of perceived social support and social exclusion on the quality of life of individuals with disabilities: A moderation analysis. *Psychology Research on Education and Social Sciences*, 5(1), 1-11. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10673583>
- Öztürk, M. B. (2011). Sexual orientation discrimination: Exploring the experiences of lesbian, gay, and bisexual employees in Turkey. *Human Relations*, 64, 1099–1118. DOI:10.1177/0018726710396249
- Page-Gould, E., Mendoza-Denton, R., & Tropp, L. R. (2008). With a little help from my cross-group friend: reducing anxiety in intergroup contexts through cross-group friendship. *Journal of personality and social psychology*, 95(5), 1080–1094. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.95.5.1080>
- Rajchert, J., Konopka, K., & Boguszewski, P. (2018). Aggression and helping as responses to same-sex and opposite-sex rejection in men and women. *Evolutionary Psychology*, 16(2). <https://doi.org/10.1177/1474704918775253>
- Ruggiero, K. M., Taylor, D. M. & Lydon, J. E. (1997). How disadvantaged group members cope with discrimination when they perceive that social support is available. *Journal of Applied Social Psychology*, 27(18), 1581–1600. <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.1997.tb01614.x>
- Ruggiero, K.M., Taylor, D.M. (1997). Why minority group members perceive or do not perceive the discrimination that confronts them: the role of self-esteem and perceived control. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72, 373-89. DOI: 10.1037//0022-3514.72.2.373
- Sandstrom, M. J., Deutz, M. H., Lansu, T. A., van Noorden, T. H., Karremans, J. C. & Cillessen, A. H. (2017). Unanimous versus partial rejection: How the number of excluders influences the impact of ostracism in children. *Aggressive Behavior*, 43(2), 190–203. DOI:10.1002/ab.21674
- Schmitt, M. T., Branscombe, N. R. (2002). The meaning and consequences of perceived discrimination in disadvantaged and privileged social groups. W. Stroebe, M. Hewstone (Ed.), *European Review of Social Psychology* (12, 67–199). Chichester: Wiley. DOI:10.1080/14792772143000058
- Schmitt, M. T., Branscombe, N. R., Kobrynowicz, D. & Owen, S. (2002). Perceiving discrimination against one's gender group has different implications for well-being in women and men. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28, 197–210. <https://doi.org/10.1177/0146167202282006>
- Shelton, J. N., & Richeson, J. A. (2005). Intergroup contact and pluralistic ignorance. *Journal of personality and social psychology*, 88(1), 91–107. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.88.1.91>
- Tajfel, H. & Turner, J. C. (1986). The social identity theory of intergroup behavior. In S. Worchel & W. G. Austin (Ed.), *The Psychology of Intergroup Relations* (s. 7–24). Chicago, IL: Nelson-Hall.
- Tropp, L. R., & Pettigrew, T. F. (2005). Relationships between intergroup contact and prejudice among minority and majority status groups. *Psychological science*, 16(12), 951–957. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.2005.01643.x>
- Twenge, J.M., Baumeister, R.F., Tice, D.M., Stucke, T.S. (2001). If you can't join them, beat them: effects of social exclusion on aggressive behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 81, 1058–69. <https://doi.org/10.1037//0022-3514.81.6.1058>
- Van Beest, I., Williams, K. D. (2006). When inclusion costs and ostracism pays, ostracism still hurts. *Journal of Personality and Social Psychology*, 91, 918–928. DOI:10.1037/0022-3514.91.5.918
- Williams, K. D. (2007). Ostracism. *Annual Review of Psychology*, 58, 425–452. DOI: 10.1146/annurev.psych.58.110405.085641
- Williams, K. D. (2009). Ostracism: A temporal need-threat model. M. P. Zanna (Ed.), *Advances in Experimental Social Psychology* (s. 275-314). San Diego,

- CA, US: Elsevier Academic Press. [http://dx.doi.org/10.1016/S0065-2601\(08\)00406-1](http://dx.doi.org/10.1016/S0065-2601(08)00406-1)
- Williams, K. D., Bernieri, F. J., Faulkner, S. J., Gada-Jain, N., Grahe, J. E. (2000). The Scarlet Letter Study: Five days of social ostracism. *Journal of Personal and Interpersonal Loss*, 5, 19-63. DOI:10.1080/10811440008407846
- Williams, K. D., Cheung, C., Choi, W. (2000). Cyberostracism: Effects of being ignored over the Internet. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79, 748-762. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.79.5.748>
- Williams, K. D., Sommer, K. L. (1997). Social ostracism by one's coworkers: Does rejection lead to loafing or compensation? *Personality and Social Psychology Bulletin*, 23, 693-706. <https://doi.org/10.1177/0146167297237003>
- Williams, K. D., Forgas, J. P., Hippel, W. v., & Zadro, L. (2005). The social outcast: An overview. K. D. Williams, J. P. Forgas, & W. von Hippel (Ed.), *The social outcast: Ostracism, social exclusion, rejection, and bullying* (s. 1-16). Psychology Press. <https://doi.org/10.4324/9780203942888>
- Works, E. (1961). The Prejudice-Interaction Hypothesis from the Point of View of the Negro Minority Group. *American Journal of Sociology*, 67(1), 47-52. <http://www.jstor.org/stable/2772956>
- Yang, X. L., Wei, L., Zhao, Q. H., & Liu, L. (2017). Effects of intergroup exclusion on individual needs threat and behavior tendencies. *Scandinavian Journal of Psychology*, 58(5), 429-435. <https://doi.org/10.1111/sjop.12378>
- Yavuz, H., Abayhan, Y., Kaya, A., Aydın, O. & Şahin, D. (2008). *Psikolojik dışlanma çalışmalarında yeni bir paradigma önerisi* (sözlü bildiri). 15. Ulusal Psikoloji Kongresi, İstanbul
- Yu, X., Zhang, L., Lin, Z., Zhou, Z., Hazer-Rau, D., Li, P., Ji, W., Zhang, H., & Wu, T. (2021). Ostracism, Psychological Capital, Perceived Social Support and Depression among Economically Disadvantaged Youths: A Moderated Mediation Model. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(21), 11282. <https://doi.org/10.3390/ijerph182111282>
- Zadro, L., Williams, K.D., Richardson, R. (2004). How low can you go? Ostracism by a computer is sufficient to lower self-reported levels of belonging, control, self-esteem, and meaningful existence. *Journal of Experimental Social Psychology*, 40, 560-567. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2003.11.006>

Ek - Dahil Etme ve Dışlama Görevlerini Üstlenen Avatarların Grup Kimliğine Göre Algılanan Pas Oranına İlişkin Ek Analizler

Değişimleme kontrolü bulgularının tutarlılığını ve geçerliliğini desteklemek için ek analizler yapılmıştır. Bu analizler, katılımcıların avatarların grup kimliğine göre pas oranlarını nasıl algıladığı üzerine odaklanmıştır. Dahil etme görevini üstlenen Hakan isimli avatarın iç gruptan mı yoksa dış gruptan mı olduğuna göre algılanan pas oranı, bağımsız örneklem *t*-testi ile analiz edilmiştir. Sonuçlar, grup kategorisine göre anlamlı bir farklılık olmadığını göstermiştir, $t(38) = 1.03, p = .31, d = .33$. Bu bulgu, pas atan avatarın kimliğinin, katılımcıların algıladığı pas oranını etkilemediğini göstermektedir. Diğer yandan, dışlama görevini üstlenen Can isimli avatarın

grup kategorisine göre algılanan pas oranı, verilerin normal dağılım göstermemesi nedeniyle Mann-Whitney U testi ile değerlendirilmiştir. Bu analizde de anlamlı bir farklılık bulunmamıştır, $U = 180, z = -0.55, p = .59$. Bu sonuç, dışlayan avatarın grup kimliğinin, katılımcıların dışlanma algısını değiştirmediğini ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, katılımcılar, pas atan ve pas atmaya avatarları net bir şekilde ayırt edebilmiş, dahası bu algılarını avatarların grup kimliğine göre değiştirmemişlerdir. Bu durum, deneysel manipülasyonun grup kategorisinden bağımsız olarak algılanabilir ve geçerli bir şekilde işlediğine yönelik ek bir destek sağlamaktadır.